

Kansanedustajien näkemyksiä Suomen digikompassityöhön

Syyskuussa 2021 EU komissio antoi ”[polku kohti digitaalista vuosikymmentä 2030](#)” -lainsäädäntöaloitteen, joka asettaa konkreettisia digitavoitteita Euroopan unionille sekä jäsenmaita velvoittavan digitavoitteiden seurantamekanismin. Lakialoitteen pääprioriteetit ovat **osaaminen, digitaalinen infrastruktuuri, yritysten digisiirtymä** sekä **julkisen palveluiden digitalisaatio**. Aloite on nyt Euroopan parlamentin ja neuvoston käsittelyssä ja Suomen neuvottelukantoja määrittävä E-kirje on tulossa pian eduskuntaan. [Suomi valmistele](#) [etupainotteisesti kevään 2022 aikana kansallisen digitalisaatiosuunnitelman](#), eli niin sanotun ”[digikompassin](#)”, jollaista EU-laki voimaan tullessaan velvoittaa kaikilta jäsenmailta. Suomen digikompassin valmistelusta vastaa syksyllä perustettu eri ministeriöiden yhteinen [Digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmä](#) ja [Digitoimisto](#).

Tähän lausuntoon on koostettu eri eduskuntapuolueiden kansanedustajien allekirjoittamat näkemykset Suomen digikompassityön tueksi.

Kansallinen digikompassi vauhdittamaan uutta politiikkalohkoa

Digikompassin valmistelu on Suomen vastine tulevaan EU-sääntelyyn. Samanaikaisesti Suomen teknologiapolitiikkaa ollaan jäsentämässä [teknologianeuvottelukunnan](#) toimesta ja aiheesta on valmisteilla periaatepäätös. Nähdäksemme digikompassin ja teknologianeuvottelukunnan valmistelemien periaatepäätöksen yhteinen nimittäjä ja ydin on **tieto- ja teknologiapolitiikan synnyttäminen**. Tieto- ja teknologiapolitiikan kautta voimme politiikan keinoin käsitellä teknologista ja digitaalista transformaatiota yhteiskunnan hyväksi. Tieto- ja teknologiapolitiikka on tunnistettava Suomessa uutena, muita aloja tukevana ja mahdollisuuksia lisäävänä politiikkalohkona. Uusi politiikkalohko edellyttää yhteistä kieltä ja sisältöjen jäsenystä sekä toteutusta tukevia rakenteita ja johtamista. Perustettu digiministeriryhmä ja digitoimisto ovat loistava alku johtamisen ja rakenteiden osalta, niitä tulee vahvistaa jatkossakin. Konkreettisen tekemisen tulee olla kiinni kansainvälisessä keskustelussa ja Suomen on toimittava aktiivisena vaikuttajana EU:ssa.

Digikompassin valmisteluun sekä digiministeriön ja digitoimiston toimintaan liittyen olemme tunnistanee viisi keskeistä toimenpidekokonaisuutta:

- **Riittävä tavoitetaso:** Suomen digikompassin tavoitteet tulee asettaa soveltuvilta osin EU-tavoitteita korkeammalle sekä määriteltävä myös kansallisia lisätavoitteita EU-tavoitteiden rinnalle.
- **Avoin sidosryhmätyöskentely:** EU:n lakialoite velvoittaa jäsenmaita tiiviiseen sidosryhmäyhteistyöhön kansallisia tiekarttoja valmisteltaessa. Suomen kompassin toteutus tulee olla avointa ja jatkuvuuden takaamiseksi myös poliittisia toimijoita mukaan ottava.
- **Digitoimisto ylihallituskautiseksi ja jatkuvasti kehittyväksi:** Perustettua digitoimistoa ja ministeriryhmää tulee määrätietoisesti rakentaa ylihallituskautiseksi ja jatkuvasti kehittyväksi kaikkia hallinnonaloja yhdistäväksi tieto- ja teknologiapolitiikan johtamisen rakenteeksi.

- **Digitaalisen pehmeän infrastruktuurin ohjelma:** Horisontaaliselle digijohtamiselle (digitoimisto) tulee osoittaa hallinnon rajat ylittävää yhteistä kehitysbudjettia esimerkiksi digitaalisen infrastruktuurin ohjelman kautta.
- **Julkishallinnon oma kyvykkyys keskeisistä teknologiavalinnoista päätettäessä:** Jatkossa digitoimiston pohjalta kehitettävä vahvempi yhteistoimintaelin, kuten tieto- ja teknologiaministeriö voisi tarjota kaikille hallinnon aloille keskitetysti teknologiavalintoihin liittyvää kyvykkyyttä, joilla vältetään epäterve riippuvuus palveluntarjoajista ja konsulttiyrityksistä.

Näkemyksiä digikompassin sisältöihin

Suomen tulevaisuuden kannalta on keskeistä, että pystymme hyödyntämään täysimittaisesti teknologisen ja digitaalisen kehityksen mahdollisuudet mm. energiatehokkuuden, tuotannon, kaupankäynnin ja palvelujen suhteen. Euroopan ja samalla myös Suomen kilpailukyky perustuvat digitaaliselle kehitykselle, innovaatioille, tutkimukselle, osaamiselle ja toimiville sisämarkkinoille.

Osaaminen

- **Osaajien saatavuus ja osaamistarpeiden ennakointi:** Digi- ja dataosaajia tarvitaan kaikille aloille. Osaajavajetta tulee paikata kaikin keinoin, niin koulutusjärjestelmän, jatkuvan työssä oppimisen kuin työhön johtavan maahanmuutonkin kautta. Lisäksi tulevien osaamistarpeiden ennakointia tulee parantaa ja koulutuskokonaisuuksia suunnata tulevaisuuden tarpeisiin.
- **Muutosmyönteisyys:** Teknologiamyönteisyyttä ja uteliasta asennetta työn ja arjen muuttumista kohtaan tulee edistää niin yritysten kuin kansalaistenkin parissa tarjoamalla, esikuvia, koulutusta (vrt. yrittäjäyyskasvatus) ja tukea muutokseen.
- **Uudet perustaidot:** Digitaidot ovat kaikille tarpeellisia perustaitoja ja tuotava kunnolla mukaan perusopetukseen. Esimerkiksi ohjelmointiymmärrys ja datalukutaito (esimerkiksi ymmärrys oman datan käytöstä) ovat operussuunnitelmassa, mutta käytännön mahdollisuudet niiden opetukseen vaihtelevat paikallisesti vielä paljon mm. Laitteiden, palvelujen ja opettajien osaamisen ja resurssien suhteen.
- **Etä- ja hybridi koulutuksessa ja työssä:** Oikein toteutettuna etätyö, etäopiskelu ja etäpalvelut ovat Suomelle valtavia mahdollisuuksia. Näiden mahdollisuuksien toteuttamiseksi tulee koronakriisin jälkeen systemaattisesti rahoittaa, ohjeistaa, kannustaa (mm. verot ja kompensatiot) ja myös velvoittaa eri toimijoita kestävän etä- ja hybriditoiminnot mahdollistavan toimintakulttuurin kehittämiseen.

Digitaalinen infrastruktuuri

- **Datan saatavuus ja laatu:** Datan löydettävyyttä, saavutettavuutta, yhteentoimivuutta ja uudelleenkäyttöä on edistettävä. Julkisen sektorin hallinnassa olevan datan tulee olla koneluettavaa ja muiden hyödynnettävissä standardoitujen API-rajapintojen kautta. Laadukas data auttaa tiedon jakamista ja käyttöoikeuksien määrittelyä, datan arvottamista, yhteentoimivien tiedonvaihtoratkaisujen kehitystä sekä mahdollistetaan uusien teknologiaratkaisujen käyttöönottoa.

- **Digitaalinen identiteetti:** Suomessa on digitaalisen identiteetin ratkaisuihin edetty verkkaisesti, eikä yhteistä tulevaisuuden suuntaa ole pystytty parhaalla tavalla sanoittamaan keskeisten toimijoiden välillä. Tilanne on korjattava luomalla puitteet avoimelle ja rakentavalle keskustelulle ja kirkastamalla yhteinen tavoitetila. Suunta kannattaa ottaa [EU:n digitaalisen identiteetin aloitteesta](#), jonka toteuttamisessa Suomi voi olla keskeisessä roolissa.
- **Reaaliaikatalous:** Tulorekisteriä ja digitaalista veroinfrastruktuuria on syytä kehittää kaikki tulomuodot yhteentuoivaksi reaaliaikaiseksi alustaksi. Sen kautta lakisääteinen rahaliikenne valtion ja yksilöiden sekä yrityskansalaisten välillä voidaan hoitaa automaattisesti. Tämä on osa siirtymistä reaaliaikatalouteen. Digitaalinen ja automatisoitu alv-raportointi ja verotusmenettely helpottavat veronmaksua ja harmaan talouden torjuntaa. Alustojen tietojen hyödyntäminen yhdessä reaaliaikatalouden järjestelmien kanssa mahdollistavat tulevaisuudessa sen, että verotus on yhä laajemmin automatisoitua.

Yritysten digitalisaatio

- **Datapohjaisen liiketoiminnan osaaminen:** Erityisesti pk-yritysten digisiirtymää pitää vauhdittaa kohdistetuilla tukitoimilla, joilla madalletaan uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä kannustetaan digitalisaatioon nojaavien prosessien ja liiketoimintamallien kehittämiseen.
- **TKI-järjestelmän kehittäminen:** Digitalisaatiokehitys ja tutkimus- ja innovaatiotoiminta ovat kiinteästi toisiinsa kytkeytyneitä. Digikompassissa tulee huomioida myös TKI-panostukset ja järjestelmän kehittäminen mm. [parlamentaarisen TKI-työryhmän](#) ja Teknologianeuvottelukunnan suositusten mukaisesti.

Julkisen hallinnon digitalisaatio

- **Reaaliaikainen tilannekuva- ja datahuone:** Tiedolla johtaminen onnistuu parhaiten oikean ja mahdollisimman reaaliaikaisen tiedon avulla, jolloin päätösten seuraukset ovat heti arvioitavissa. Koronakriisin aikana on parannettu datan käyttöä päätöksenteossa ja tällaiset datahuone-ratkaisut tulisi vakinaistaa (ks. <https://www.helsinkigse.fi>)
- **Julkisten digipalvelujen yhteentoimivuus:** yhteentoimivuus edellyttää eri toimijoiden palvelukehityksen koordinaatiota sekä teknologian hyödyntämiseen ja hankintaan liittyvän osaamisvajeen paikkaamista. Yhteentoimivuuteen liittyvää päätöksentekoa tulee keskittää sekä hyödyntää myös taloudellista ohjausta.
- **Automaattinen ja ennakoiva palvelutuotanto:** automaattisen päätöksenteon avulla julkinen sektori voi samanaikaisesti parantaa tuottavuutta sekä palvelujen laatua ja saatavuutta. Nykyisten ja tulevien automatisoitujen järjestelmien (mm. Vero, Kela, Migri, etc.) lainsäädännöllinen asema tulee selkeyttää kiirehtimällä hitaasti edennyttä automaattisen päätöksenteon sääntelyhanketta.
- **Avoin julkisen sektorin hankesalkku:** Hankesalkku on yksi digitoimiston esille nostama toimi Suomen digikompassiin. Tavoitteena tulee olla valtionhallintoa laajempi tilannekuva kaikista merkittävistä julkisen sektorin digihankkeista. Hankesalkku voidaan toteuttaa hajautetusti avoimien avoimen hanketiedon ja rajapintojen avulla. Suositetaan avoimen tuotteen hallintamallia ja kannustetaan hyödyntämään jo olemassa olevia ratkaisuja. Velvoitetaan viranomaiset järjestämään julkisen sektorin palvelut ihmiskeskeisesti.

Tietoja lausunnon antajasta

Allekirjoittaneiden kansanedustajien apuna lausunnon koostamisessa on toiminut eduskuntapuolueiden tietopolitiikan toimijoiden yhteistyöryhmä Tietopolitiikka.fi, jonka tavoitteena on luoda valmisteltuja näkemyksiä ajankohtaisiin kysymyksiin ja lisää tietopolitiikan näkyvyyttä, ymmärrystä, osaamista ja painoarvoa puolueissa, sekä yhteisesti suomalaisessa poliittisen keskustelun kentässä.

Lausunnon allekirjoittajat ovat:

Merja Kyllönen (VAS)

Tom Packalén (PS)

Sinuhe Wallinheimo (KOK)

Atte Harjanne (VIHR)

Harry Harkimo (NYT)

Anders Adlercreutz (RKP)

Katri Kulmuni (KESK)

Matias Mäkynen (SDP)

Lisätietoja tähän lausuntoon liittyen antavat,

Miia Lindell (Kokoomus), lindell.miia@gmail.com, +358 40 480 3800

Antti Poikola (Vihreät), antti.poikola@iki.fi, +358 44 337 5439